UNELE ASPECTE PRIVIND REȚINEREA, PREDAREA ȘI PERCHEZIȚIONAREA TRIMITERILOR POȘTALE

ASPECTS REGARDING SEIZING AND SEARCHING OF MAIL

Mihai SUIAN[1]
Avocat – Baroul Cluj

ABSTRACT

In this article the author has analyzed the implications of seizing and searching of traditional mail in the context of the New Criminal Procedure Code, presenting the evolution of the protection of privacy and the secret of correspondence in Romania and of the lawful use of mail as evidence in criminal trials.

The author shows the legal context in which the method of investigation may be used, and shows how it can be used to provide evidence to the investigator and also show its limits in correlation to modern methods of obtaining evidence. The seizing and searching of mail and other forms of correspondence can aid investigators in discovering the criminal intent of wrong-doers and also of capturing physical evidence sent by mail. Great care must be taken in order to ensure that the method is used proportionally and with a minimal invasion of privacy by limiting the scope and subjects of the method, especially when attorney-client privilege must be respected.

The conclusion was that the present Romanian Criminal Procedure Code is a regression as it incorrectly catalogues seizing and searching of mail as a means of special investigation instead of a form of search and seizures and is an institution that can be perfected in the coming years.

Keywords: *search, seizures, mail, privacy, correspondence, surveillance, attorney-client privilege.*

REZUMAT

În acest articol autorul a analizat trăsăturile principale ale reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale în reglementarea Noului Cod de procedură penală, prezentând evoluția protecției dreptului la viață privată și a secretului corespondenței în România cât și istoria folosirii corespondenței în procesul penal autohton.

Autorul arată condițiile legale pentru autorizarea măsurii, modul cum poate fi utilizată de organele de urmărire penală pentru obținerea probelor, dar arată și limitările acesteia față de procedee probatorii moderne precum supravegherea tehnică. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale poate servi aflării adevărului prin relevarea intenției ca formă de vinovăție dar și pentru obținerea de mijloace materiale de probă. Folosirea măsurii necesită o precauție pentru a se asigura folosirea acesteia în mod proporțional față de drepturile restrânse, încercându-se a se minimaliza pe cât posibil invadarea vieți private prin limitarea obiectului măsurii și a subiecților, în special când trebuie să se respecte secretul dintre avocat și client.

Concluzia a fost aceea că legea procesual penală română marchează un regres întrucât clasifică în mod incorect reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale ca o metodă specială de cercetare în locul unei forme de percheziție și constituie un procedeu probatoriu perfectabil.

Cuvinte cheie: *reținere, predare, trimiteri poștale, corespondență, supraveghere, secret avocat-client, secret profesional.*

[1] La momentul publicării acestui articol, autorul era avocat în cadrul Baroului Cluj și doctorand al Facultății de Drept din cadrul Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România. Date contact: mihaisuian@gmail.com.

CUPRINS

I. Aspecte generale și istorice 25
II. Noțiunea de trimitere poștală și reglementarea activității de poștă în românia 30
III. Corelația dintre reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale și alte procedee probatorii 32
IV. Natura măsurii – metodă specială de cercetare sau formă de percheziție? 34
V. Condițiile legale pentru încuviințarea reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale..... 36
VI. Despre procedura autorizării măsurii reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale .. 38
VII. Punerea în executare a reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale 42
VIII. Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale ale unui avocat 44
IX. Concluzii 46

I. ASPECTE GENERALE ȘI ISTORICE

Între metodele speciale de supraveghere și cercetare reglementate de legiuitor în Codul de procedură penală regăsim și una dintre cele mai vechi forme de obținere de informații (*lato sensu*) cunoscute de om – interceptarea, deschiderea și citirea corespondenței. Transmiterea informației la distanță este de mult timp esențială pentru stabilitatea oricărui stat, noile forme de comunicație la distanță păstrând nevoia omului de a comunica semenilor săi sentimente și idei.

Siguranța și secretul mesajului purtat prin corespondență sunt esențiale și au stat la bazele făuririi marilor imperii antice, permițând unei conduceri centrale să delege resurse, armate, în funcție de nevoile curente și să administreze zone întinse de teritoriu. Inițial, corespondența era livrată de mesageri (soli) ai regilor, împăraților care purtau mesajele direct către destinatar, fără a avea intermediari.

Cu toate că obiceiul de a transmite la distanța decretele regelui era mai vechi, cea mai veche scrisoare datează din anul 255 î.Hr. și aparține unui faraon egiptean[2]. În perioada antică, poșta era rezervată conducătorilor statului sau personalului din administrație, primul serviciu de poștă și curierat propriu-zis, denumit *cursus publicus*, fiind înființat de împăratul Augustus. Sistemul roman de poștă era adaptat unui imperiu cu o mare întindere, astfel că era structurat pe o rețea de puncte de tranzit, de regulă castre sau orașe din imperiu, călăreții care transportau mesajele oficiale trebuind să ducă corespondența de la un punct la altul și să o predea următorului călăreț. Inițial, acest serviciu poștal era rezervat doar împăratului, ulterior, ca urmare a abuzurilor funcționarilor din teritoriu care se foloseau de el pentru interes personal, fiind extins funcționarilor din administrația imperiului și mai apoi persoanelor particulare.

Dezvoltarea sistemului modern de poștă este atribuită trecerii de la acordurile bilaterale între state la adoptarea unor standarde internaționale, primul pas în acest sens având loc la Conferința de la Berna din data de 15 septembrie 1874. La data de 9 octombrie 1874 a fost semnat Tratatul de la Berna prin care se înființa Uniunea Generală Poștală (ulterior devenită Uniunea Poștală Universală), compusă inițial din 22 de state membre. Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești au aderat la acest tratat la data de 1 iulie 1875. În prezent, Uniunea Poștală Universală are 192 de state membre și servește ca organism internațional de reglementare în domeniul trimiterilor poștale.

Răspândirea posibilității oamenilor obișnuiți de a comunica la distanță prin intermediul corespondenței

[2] Uniunea Poștală Universală, Istoric – pe pagina http://www.upu.int/en/the-upu/history/about-history.html.

a dus la posibilitatea comunicării și a mesajelor care nu sunt conforme cu spiritul legii sau care pot servi aflării adevărului într-o cauză penală. Față de metodele primitive de a obține probatoriul într-o cauză penală – constrângerea unei persoane să recunoască – percheziționarea corespondenței acesteia prezintă avantajul descoperirii gândurilor persoanei vizate, expuse într-un moment de libertate și poate servi mai bine la aflarea adevărului. Acest avantaj este unul deosebit deoarece dovedește existența celui mai important element constitutiv al infracțiunii – vinovăția. În plus, față de mijloace de obținere a informațiilor mai intruzive și contestate (de pildă, testarea poligraf) corespondența unei persoane va constitui un mijloc de probă greu de combătut, tocmai pentru că el exprimă gândurile persoanei, fără ca aceasta să aibă bănuiala că frazele scrise vor putea fi folosite pentru a-l incrimina.

Citirea corespondenței unei persoane reprezintă, în mod neîndoielnic, o intruziune în viața privată a acesteia, la fel de gravă ca folosirea oricărei măsuri de supraveghere tehnică aptă să dezvăluie comunicările persoanelor sau să o surprindă desfășurându-și viața în ipostazele cele mai intime. Chiar și dacă vom admite că urmărirea penală are în mod efectiv un caracter secret și organele de urmărire penală ar fi de o integritate exemplară și ar respecta pe deplin secretul profesional, citirea corespondenței unei persoane produce o intruziune în viața privată a persoanei chiar și dacă o singură persoană deschide și află conținutul acesteia. În mod neîndoielnic, este o faptă de neiertat citirea corespondenței amoroase ale unei domnișoare (sau chiar ale unui bărbat, după caz) și nicio trăsătură pozitivă de caracter a persoanei care o citește nu va putea să repare această intruziune. Și dacă vom transpune această problemă în contextul în care diverse scrisori pot ajunge la dosarul cauzei să fie consultate și de alte persoane (părți, subiecți procesuali, avocați), este lesne de văzut cum viața unei persoane poate fi marcată de o astfel de măsură.

Chiar și în cadrul unei familii funcționale și fericite, membrii acesteia au dreptul la viața lor privată, care trebuie ținută secretă de orice persoană nu pentru a ascunde ceva ci pentru a putea asigura dezvoltarea personală a fiecăruia și de a menține un climat armonios. Dacă am fi conștienți că suntem urmăriți ori ne-am teme că toate acțiunile noastre vor putea fi disecate ulterior, nu ne-am mai comporta la fel, ceea ce ne va afecta dezvoltarea personală, a gândurilor și a opiniilor noastre politice[3].

Pericolul dezvăluirii unor informații care țin de viața privată a unei persoane a fost îndelung legat de ideea de domiciliu a persoanei, ca urmare a caracterului tradițional al corespondenței private, fiind foarte dificil de pus în aplicare o formă de supraveghere eficientă. Ca atare, până în secolul al XX-lea, problema deschiderii corespondenței se discuta în cadrul percheziției bunurilor unei persoane aflate asupra sau în domiciliul său. Sub acest ultim aspect, dreptul englez a recunoscut încă de la 1604 că *domiciliul oricărei persoane este pentru ea propriul său castel și fortăreață*[4]. Un aspect esențial care decurge din acest drept asupra domiciliului constă în dreptul oricărei persoane de a decide pe cine primește în sfera sa intimă și ce informații dorește să îi împărtășească[5]. Or, sub acest aspect considerăm că aceste precepte nu se vor aplica nu numai în cazul domiciliului persoanei cât și corespondenței sale, prin care acesta își manifestă personalitatea în mod nerestricționat.

Garantarea vieții private a unei persoane sub aspectul secretului corespondenței a fost recunoscută în legislația autohtonă începând cu Constituția Principatelor Unite ale Moldovei și Țării Românești din 1866, unde la art. 25 se prevedea că: *Secretul scrisorilor și al depeșelor telegrafice este neviolabil. Ua lege va determina responsabilitatea agenților guvernului pentru violarea secretului scrisorilor și depeșelor încredințate poștei și telegrafului.* Prin Legea telegrafo-poștală din 27 iunie 1871 s-a introdus sancționarea funcționarului care va încălca secretul corespondenței, însă această prevedere cu caracter nu rezolva necesitatea administrării probelor

[3] L. Donohue. *The future of foreign intelligence*, Oxford University Press, New York, 2016, p. 101; R. J. Krotoszynski Jr., Privacy Revisited. A global Perspective on the Righ to Be Left Alone, Oxford University Press, New York, 2016, p. 172.

[4] L. Donohue. *op.cit*, p. 76.

[5] *Idem*, p. 102.

în procesul penal.

Precum în cazul dreptului englez și a legiuirilor continentale de la acea vreme, și în dreptul românesc antebelic problema percheziţiilor și a ridicării corespondenței s-a pus în contextul identificării asupra persoanei cercetate sau în cadrul locuinței sale a *ceva hârtii*, în sensul art. 84 din C.pr.pen. 1864 tocmai cu privire la scrisorile care pot servi aflării adevărului. În această privință, judecătorul de instrucție era abilitat să dispună ridicarea lor[6] de la prevenit. În aceeași perioadă se punea în discuție calitatea pe care o avea funcționarul poștal în reținerea și predarea corespondenței, subliniindu-se că deși acesta avea calitatea de depozitar al scrisorii (considerată un bun, întocmai ca în dreptul englez[7]) și ținut să protejeze secretul corespondenței, interesul superior al descoperirii săvârșirii unei infracțiuni va prima și va impune încălcarea lui[8].

Astfel, se permitea agenților statului să procedeze la deschiderea scrisorilor și depeșelor (telegramelor) trimise, evident fiind subînțeles că acești agenți vor avea și dreptul de a intercepta și obține această corespondență prin orice mijloc.

Prin Constituția Regatului României din 1923[9] se stabilea că secretul scrisorilor, telegramelor dar și al convorbirilor telefonice este inviolabil. Spre deosebire de legea constituțională anterioară, pentru prima dată se reglementează că se va putea proceda la restrângerea dreptului persoanei în scopul aflării adevărului într-o cauză judiciară. Potrivit art. 27 alin. 2 din Constituția de la 1923: *o lege specială va stabili cazurile în cari justiția, în interesul instrucțiunii penale, va putea face excepțiune la dispozițiunea de față.* Restrângerea secretului corespondenței se putea face, așa cum am evidențiat deja, doar în cazul în care avem de a face cu urmărirea penală a unei persoane și numai cu încuviințarea judecătorului de instrucție.

Cu toate acestea, în România, până la adoptarea Codului de procedură penală Carol al II-lea[10] nu a existat o delimitare clară a procedeelor probatorii prin care se putea proceda la predarea și deschiderea corespondenței unei persoane, scrisorile fiind considerate simple înscrisuri care urmau să fie supuse procedurii obișnuite de ridicare (sau percheziție, după caz). În acest sens, doctrina interbelică punea în discuție *sechestrarea* corpurilor delicte precum și a *obiectelor, efectelor, lucrurilor, hârtiilor, actelor, documentelor, scrisorilor și corespondenței*[11], în fapt considerând că vor fi aplicate regulile privind percheziția.

Abia prin dispozițiile art. 251 și 252 din Codul de procedură penală Carol al II-lea se instituie o procedură distinctă a obținerii corespondenței unei persoane și întrebuințarea acesteia într-un proces penal.

Conform articolului 251 C.pr.pen. Carol al II-lea: *judecătorul de instrucție este în drept a cere să i se remită de către administrațiile publice sau private telegramele, scrisorile și orice alte lucruri trimise de inculpat sau adresate, sau destinate lui, fie direct, fie pe adresa unui terțiu.* Se poate observa că, pentru prima oară, legiuitorul prevede o metodă specifică pentru ridicarea corespondenței cu particularitatea că, încă de la început, a introdus urmărirea față de persoană a măsurii. Aceasta o deosebește de alte forme de percheziție care urmăresc un obiect, un lucru sau o urmă digitală (în cazul percheziției informatice).

Legiuitorul avea în trecut un respect mai mare asupra vieții private a individului, în condițiile în care se sublinia că numai judecătorul de instrucție era îndreptățit să deschidă și să afle conținutul corespondenței reținute și predate iar, în situația când trimiterea este destinată inculpatului dar este trimisă pe numele unui terț, deschiderea trimiterii se putea face numai în fața terțului[12]. Această abordare a trebuit abandonată deoarece se

[6] I. Tanoviceanu, *Curs de procedură penală română*, ed. Atelierele Grafice SOCEC & Co., București 1913, p. 25.

[7] L. Donohue. op.cit, p. 76.

[8] I. Tanoviceanu, *op.cit., p. 253.*

[9] Constituția României din 1923, publicată în M.Of. nr. 282/29 martie 1923.

[10] Codul de procedură penală din 17 martie 1936 Carol al II-lea, publicat în M.Of. nr. 66 din 19.03.1936.

[11] T. Pop, *Drept procesual penal. Partea generală*, vol. III, ed. Tipografia Națională S.A., Cluj, p. 463.

[12] Art. 251 din Codul Carol al II-lea stipula: (1) Numai judecătorul de instrucție ia cunoștința de conținutul scrisorilor și telegramelor ce i se remit. El reține pe cele necesare instrucției și restitue inculpatului sau destinatarului pe cele care nu ar fi de folos. (2) Scrisorile și telegramele adresate unui terțiu nu pot fi deschise decât în prezența acestuia, după ce a fost legalmente încunoștințat.

punea în pericol caracterul secret al desfășurării actelor de urmărire penală, fiind evident că un terț căruia i se va trimite o scrisoare sau o altă trimitere poștală va avea deja o legătură preexistentă cu persoana care face obiectul unei cercetări penale și ar putea dezvălui cel puțin faptul că i-a fost deschisă corespondența.

Codul de procedură penală din 1968[13] în forma sa inițială, a înlăturat rolul judecătorului de instrucție (instituție desființată prin înglobarea atribuțiilor sale în cele ale procurorului) din încuviințarea măsurii, instituind că organul de cercetare penală putea dispune *reținerea și predarea corespondenței și a obiectelor*. Cu toate acestea, o asemenea măsură trebuia să fie autorizată de către procuror. Totodată, prin art. 98 C.pr.pen. 1968 se introducea posibilitatea folosirii acestui procedeu probatoriu și în cursul judecății, posibilitate care nu a mai fost inclusă în prezentul Cod întrucât o asemenea măsură restrictivă de drepturi și libertăți nu se justifica în cursul judecății lipsind elementul de surpriză necesar. Cu alte cuvinte, prin trimiterea în judecată a unei persoane scade covârșitor posibilitatea ca aceasta să comunice în scris aspecte legate de fapta de care este acuzată care să contribuie la condamnarea sa. Corelativ, reținerea și predarea corespondenței unei persoane trimise în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni nu poate fi folosit ca procedeu nici în dovedirea nevinovăției sale, orice corespondență (în special dacă provine de la inculpat) fiind cel mai probabil preconstituită *pro causa*. Totodată, dacă această corespondență cu caracter exonerator ar exista, interesul inculpatului ar fi să o prezinte voluntar instanței. Dintr-o altă perspectivă, prin pronunțarea asupra reținerii și predării corespondenței inculpatului în faza de judecată s-ar ajunge automat la incompatibilitatea judecătorului (sau judecătorilor) întrucât s-ar pronunța asupra restrângerii dreptului inculpatului cu scopul de a strânge probe strict în defavoarea sa. Lipsa de imparțialitate ar fi fost incidentă și din cauză că, spre deosebire de un înscris, corespondența putea numai să fie una viitoare, astfel că este lesne de probat că instanța ar avea o opinie formată cu privire la producerea în viitor a unor probe în defavoarea inculpatului, pe care ar vrea să le administreze. În cazul corespondenței reținute de la alte persoane, procedeul era inutil întrucât instanța ar fi putut dispune efectuarea unei percheziții domiciliare prin care să se ridice trimiterile poștale, asemenea oricărei corespondențe.

În prezent, principiul respectării vieții intime a cetățeanului este reglementat prin art. 26 alin. 1 din Constituție, însă legiuitorul a considerat că se impune dedicarea unui articol separat pentru apărarea secretului corespondenței. Potrivit art. 28 din Constituție *secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.*

Până în anul 2003 nu s-a conferit un grad de protecție cuvenit secretului corespondenței și vieții private prin raportare la procedura prin care se încuviința măsura, până când prin Legea nr. 281/2003 privind modificarea şi completarea Codului de procedură penală şi a unor legi speciale[14] s-a trecut la încuviințarea măsurii de către instanță. Potrivit art. 98 C.pr.pen. 1968 procurorul propunea instanței reținerea, predarea corespondenței și a obiectelor conform aceleiași proceduri ca pentru încuviințarea interceptărilor și înregistrărilor audio-video și cu respectarea acelorași condiții. Considerăm că acest moment este deosebit de important deoarece s-a revenit la o stare de normalitate din punct de vedere al atribuțiilor funcționale ale organelor judiciare, care urma să se desăvârșească prin Codul de procedură penală actual, prin crearea instituției judecătorului de drepturi și libertăți.

În opinia noastră, din comoditate legiuitorul a prevăzut în anul 2003 o procedură comună cu interceptările și înregistrările, fapt care în prezent a condus la o greșită considerare a procedeului probatoriu ca fiind o metodă specială de cercetare.

În scopul unei mai bune protejări a secretului corespondenței s-a urmărit ca prin Codul de procedură penală

(3) În cazul când telegramele şi scrisorile ridicate sînt necesare instrucției, conținutul lor se aduce la cunoștința inculpatului sau destinatarului, afară de cazul cînd această încunoștințare ar fi contrară interesului instrucției.

[13] Publicat în B.Of. nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968.

[14] Publicată în M.Of. nr. 468 din 1 iulie 2003.

din 2010[15] să se mențină caracteristicile protecției oferite de Codul de procedură penală privind autorizarea unor procedee probatorii excepționale prin care să poată fi obținute probe. Aici ne referim la procedura de încuviințare a măsurii în Codul de procedură penală, care impune aplicarea condițiilor și procedurii specifice încuviințării supravegherii tehnice. Cu toate că vom trata în secțiunile următoare modul în care se autorizează procedeul probatoriu, apreciem că dintr-o similitudine în procedură, legiuitorul a reconsiderat natura măsurii.

Această modificare de optică a legiuitorului este bizară în contextul în care prin folosirea mai rară a trimiterilor poștale pentru împărtășirea gândurilor (nu și a bunurilor, în special cele de consum) și astfel, reprezintă o modalitate de strângere a probelor mai puțin întrebuințată și mai puțin aptă să contribuie la aflarea adevărului ca urmare a perfecționării unor noi metode de comunicații.

În mod firesc, orice modificare legislativă este specifică momentului istoric în care se află o societate. În cazul Codului de procedură din 1968 acesta era cel al trecerii de la un sistem axat pe respectarea drepturilor individului la unul axat pe binele social și menținerea ordinii și siguranței publice în detrimentul libertăților persoanei.

Paradoxal, ușurința cu care se emit mandatele de supraveghere tehnică în prezent nu face mai puțin invazive setul de metode speciale de supraveghere și cercetare prevăzute de Codul de procedură penal actual ci, din contră, duce la posibilitatea controlării în cel mai mic detaliu al vieții persoanei. Cât sub aspectul rezultatului, un stat totalitar nu diferă față de un stat democratic liberal, dus în forma sa cea mai extremă, precum modelul Statelor Unite ale Americii unde dreptul la viață privată și dreptul la demnitate sunt puse pe un plan secundar față de libertatea de exprimare[16]. Și tocmai această libertate de exprimare dusă la paroxism (încurajarea distribuirii inclusive elementelor banale din viața unei persoane în mediu online) coroborată cu posibilitatea colectării automatizate de informații (Big Data) asupra unei singure persoane permite profilajul deosebit de precis al acesteia și este mai invazivă decât mijlocul tradițional al reținerii corespondenței unei persoane[17]. Dacă prin mijloacele tradiționale putem cunoaște, cel mult, gândurile unei persoane la un moment dat, prin metode moderne putem cunoaște aspecte despre viața unei persoane de care nici aceasta nu este conștientă, putem să prezicem cum se va comporta într-o anumită împrejurare, cum își petrece timpul și, inclusiv, ce a făcut în trecut cu cine s-a asociat și care este cercul său de prieteni.

Credem că legiuitorul va trebui în viitor să se concentreze pe realitățile lumii digitale în care informațiile utile cauzei nu sunt date numai de conținutul comunicărilor ci mai ales de modul în care se desfășoară, regularitatea lor și cu cine se desfășoară. Analiza apelurilor efectuate de o persoană, fără analiza conținutului, ori a site-urilor frecventate ne poate da detalii mult mai invazive în viața unei persoane. Un exemplu poate fi surprinderea cronologică a apelurilor desfășurate, fără a se cunoaște conținutul convorbirilor: o femeie sună și vorbește îndelung la telefon cu sora ei; după două zile sună la o clinică specializată în avorturi; după o săptămână sună la acea clinică de mai multe ori; apoi la o altă săptămână mai sună o singură dată, fără ca alte apeluri să fie efectuate la acea clinică. În același fel, să presupunem că un bărbat sună la un spital și vorbește îndelung cu un medic cardiolog; apoi apelează un laborator specializat în aparate medicale; apoi primește apeluri de la o farmacie și, ulterior, apelează un număr hotline de monitorizare permanentă a funcționării unui aparat de monitorizare a aritmiei. Toate aceste exemple fac parte dintr-un studiu desfășurat de cercetători în domeniul informatic din cadrul Universității din Stanford[18] și reflectă în mod îngrijorător noile amenințări la viața privată, pe care legiuitorul român le ignoră în continuare. În măsura în care s-ar implementa un sistem de

[15] Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M.Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

[16] R. J. Krotoszynski Jr., op.cit., p. 36.

[17] *Idem*, p. 37, L. Donohue, op.cit., p. 45.

[18] P. Mutchler, J. Mayer, *MetaPhone: The Sensitivity of Telephone Metadata,* Web Policy, 12 Martie 2014, pe pagina http://webpolicy.org/2014/03/12/metaphone-the-sensitivity-of-telephone-metadata/.

înregistrare obligatorie a tuturor trimiterilor poștale, cu detalii privind expeditor și destinatarul, credem că și fără să aflăm conținutul corespondenței se vor putea strânge date cu privire la obiceiurile persoanei care să stea la baza încuviințării unor alte măsurii de supraveghere și cercetare mai restrictive.

Deși într-o societate democratică interesul societății este ocrotirea libertății de exprimare, a vieții private a individului și a secretului corespondenței este regula, însă protejarea acestor drepturi nu este una absolută și poate fi restrânsă pentru a garanta drepturile celor din jur cât și menținerea ordinii publice. Față de posibilitățile facile de a restrânge viața privată a persoanei într-un mod cu mult mai brutal ca în trecut, reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale reprezintă un procedeu probatoriu clasic care ar trebui utilizat ca un procedeu subsidiar unor alte măsuri de supraveghere și cercetare mai invazive.

II. NOȚIUNEA DE TRIMITERE POȘTALĂ ȘI REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚII DE POȘTĂ ÎN ROMÂNIA

Stabilirea obiectului măsurii de cercetare tratate în prezentul capitol se va face prin intermediul legislației speciale extra penale din domeniul serviciilor poștale, în condițiile în care legiuitorul nu a conferit prin Codul de procedură un sens propriu al noțiunii de *trimitere poștală*.

În cazul unei analize superficiale, având ca fundament numai Codul de procedură penală, vom putea constata că obiectul măsurii îl reprezintă nu numai trimiterile poștale ci și scrisorile și obiectele trimise de o persoană. Aparent, ar trebui să existe un element de diferențiere între scrisori, obiecte și trimiteri poștale, ele să reprezinte categorii diferite. Însă, la o analiză mai atentă vom semnala că legiuitorul suferă de o eroare de logică deoarece enumeră două elemente – scrisori și obiecte – care sunt incluse în categoria mai generală a trimiterilor poștale.

Comparativ cu legislația procesual penală anterioară, legislația actuală constituie un regres în stabilirea cu claritate a obiectului măsurii de cercetare. Conform art. 98 alin. 1 din Codul de procedură penală din 1968 republicat, obiectul procedeului probatoriu al *reținerii și predării a corespondenței și obiectelor* era reprezentat de *scrisorile, telegramele și oricare altă corespondență ori a obiectelor trimise sau primite* situație în care observăm că legiuitorul a folosit exemplificativ noțiunile de scrisori și telegrame alături de menționarea categoriei mai generale a corespondenței, alături de tratarea separată a coletelor poștale (obiecte). Este de neînțeles de ce legiuitorul actual nu a menținut modelul Codului de procedură penală din 1968, *de lege ferenda* impunându-se reformularea obiectului măsurii în sensul înlăturării *scrisorilor* și *obiectelor* din enumerare ca fiind superfluă.

Revenind la categoria amintită mai sus, termenul de *trimitere poștală* este reglementat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 13/2013 privind serviciile poștale[19] unde la art. 2 pct. 13 este definit ca: *bun adresat, aflat în formă finală în care urmează să fie transportat și livrat la adresa indicată de expeditor pe trimiterea în sine, pe ambalaj sau într-o listă de distribuție. Pe lângă trimiterile de corespondență, în această categorie sunt incluse, de exemplu, imprimatele, sacii „M", pachetele mici, coletele poștale care conțin bunuri cu sau fără valoare comercială și mandatele poștale pe suport hârtie. În această categorie nu sunt incluse trimiterile hibrid.*

În mod evident, termenul de trimitere poștală acoperă întreaga plajă de trimiteri la care se poate adresa măsura specială de cercetare, incluzând și noțiunea de corespondență la care făcea referire Codul de procedură penală anterior. Observăm că din punct de vedere al legii supreme, Constituția României include în cadrul noțiunii de corespondență orice fel de trimitere poștală, alături de convorbirile personale și celelalte mijloace legale de comunicare.

Ca atare, termenul de corespondență în sensul său constituțional este mai larg decât cel prevăzut în lege, unde la art. 2 pct. 11 din O.U.G. nr. 13/2013 trimiterea de corespondență este definită ca o *comunicare în*

[19] Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 13 din 6 martie 2013 privind serviciile poștale publicată în M.Of. nr. 139 din 15 martie 2013.

formă scrisă pe orice fel de suport fizic, care urmează să fie transportată și livrată la adresa indicată de expeditor chiar pe trimiterea în sine sau pe ambalajul acesteia. Cărțile, cataloagele, ziarele, periodicele nu sunt considerate trimiteri de corespondență.

Din punct de vedere istoric, observăm că termenul de corespondență a fost folosit numai în legătură cu comunicările în formă scrisă, convorbirile telefonice și celelalte mijloace de comunicare legale fiind, în opinia noastră, asimilate corespondenței. În același sens, amintim că prin Constituția Republicii Socialiste România din 1965[20] art. 33 din legea fundamentală garanta *secretul corespondenței* și al *convorbirilor telefonice*.

Distincția dintre corespondență și alte mijloace legale de comunicație a fost avută în vedere și în structura Codului de procedură penală în vigoare, unde sunt tratate distinct acele procedee probatorii care afectează comunicările persoanei prin alte căi decât forma scrisă. Ne referim aici, în special, la supravegherea tehnică prin interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță, însă este posibilă și, uneori necesară, folosirea concertată și accesului la un sistem informatic pentru realizarea acestei interceptări.

Odată înțeles termenul de corespondență, pentru înțelegerea deplină a măsurii speciale de cercetare trebuie să înțelegem cui i se poate adresa aceasta, cu alte cuvinte, cine poate fi obligat să își dea concursul în executarea măsurii. Potrivit art. 147 alin. 5 C.pr.pen. își vor da concursul *unitățile poștale* sau de *transport* precum și *orice persoană fizică sau juridică* implicată în activități de transport sau transfer de informații.

Legislația procesuală penală diferă semnificativ față de cea din domeniul poștal unde fundamentul este serviciul poștal, orice persoană autorizată pentru a desfășura astfel de activități – fie persoană fizică sau juridică – fiind denumită *furnizor de servicii poștale*. Codul de procedură penală nu condiționează expres ca persoana fizică sau juridică să fie autorizată legal să desfășoare serviciile poștale, însă această caracteristică se va deduce implicit deoarece nu putem concepe obligarea unei persoane să ajute organele de urmărire penală prin desfășurarea unei activități lucrative în afara legii[21].

Credem că legiuitorul trebuia să aibă în vedere odată cu intrarea în vigoare a Codului de procedură penală diferența terminologică și să o aducă la standardul din domeniul serviciilor poștale. Termenul generic folosit de legislația specială este cel de *servicii poștale* care, potrivit art. 2 pct. 1 din O.U.G. nr. 13/2003 privind serviciile poștale constau în *colectarea, sortarea, transportul și livrarea trimiterilor poștale*. Vom detalia semnificația fiecăreia dintre aceste etape în partea dedicată punerii în executare a măsurii.

Furnizorul de servicii poștale poate fi de două tipuri: furnizor de serviciu universal și alți furnizori de servicii poștale. Specificul legislației poștale este că, deși este posibil ca orice persoană să fie autorizată să realizeze servicii poștale, numai o singură persoană juridică poate să dețină calitatea de furnizor de serviciu universal. În prezent, furnizorul de serviciu universal este Compania Națională Poșta Română S.A. (C.N.P.R.) desemnat în baza Deciziei nr. 1158/2013 a Președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (A.N.C.O.M.).

Furnizorul de serviciu universal are un rol deosebit în asigurarea comunicației pentru cetățeni printr-un set de servicii de bază care intră în cadrul serviciului universal[22], prestate în condiții de continuitate (5 zile pe

[20] Constituția Republicii Socialiste România din 1965 republicată în B.Of. nr. 65 din 29 octombrie 1986.

[21] În condițiile în care o persoană desfășoară servicii poștale fără autorizație, nu va fi incidentă numai legislația din domeniul poștal ci și cea penală întrucât veniturile obținute din această activitate nu ar putea fi înregistrate în mod legal în contabilitatea societății ori persoanei fizice.

[22] Potrivit art. 1 alin. 2 din Decizia Președintelui A.N.C.O.M. nr. 1158/2013: CNPR are obligația să furnizeze, pe întregul teritoriu al României, în condițiile stabilite de legislația din domeniul serviciilor poștale și de prezenta decizie, următoarele servicii poștale din sfera serviciului universal:

a) colectarea, sortarea, transportul și livrarea trimiterilor poștale interne și internaționale, în greutate de până la 2 kg (inclusiv), având ca obiect trimiteri de corespondență și imprimate;

b) colectarea, sortarea, transportul și livrarea coletelor poștale interne și internaționale, în greutate de până la 10 kg (inclusiv);

c) distribuirea coletelor poștale cu limite de greutate între 10 și 20 kg expediate din afara teritoriului României către o adresă

săptămână), în mod neîntrerupt (cu excepția cazurilor de forță majoră), în fiecare localitate de pe teritoriul României, în condiții de celeritate (85% dintre trimiterile poștale trebuind livrate în cel mult o zi lucrătoare, 97% dintre trimiterile poștale trebuind livrate în cel mult 3 zile lucrătoare), cu asigurarea punctelor de acces permanente (cutii poștale sau unități poștale) și la tarife accesibile cetățenilor (ținând seama de costuri și avându-se în vedere dreptul de acces la serviciul universal). Cu alte cuvinte, furnizorul de serviciu universal are rolul de a fi fundamentul comunicațiilor scrise cât și a transportului de obiecte de dimensiuni reduse pe tot teritoriul țării. În calitate de furnizor de serviciu universal, C.N.P.R. poate încheia convenții cu alte asemenea entități internaționale. Subliniem că acest furnizor va fi cel mai sever controlat de către stat, mai ales sub aspectul prețurilor, pentru că deși trăim într-o societate democratică și tindem către o economie de piață, serviciile poștale trebuie să fie accesibile și celor mai săraci cetățeni, întrucât prin serviciul poștal universal se poate asigura libera exercitare a unor importante drepturi ale cetățenilor, mai ales dreptul de petiționare și liberul acces la justiție.

Ceilalți furnizori de servicii poștale sunt liberi să își stabilească propriile seturi de servicii pe care le vor furniza, fără a fi îngrădiți de necesitatea unei rețele publice la nivel național, timpi de livrare mai scurți sau de limitarea prețurilor practicate. Cei mai importanți furnizori de servicii poștale din România sunt societățile comerciale specializate în curierat – Fan Courier, UrgentCargus, Sameday, Nemo Courier, etc. Acești furnizori au apărut ca urmare a lipsei de flexibilitate a C.N.P.R. de a furniza servicii de livrare bunuri pentru consumatori în condiții de comoditate pentru destinatar. Într-o societate consumeristă, este foarte important ca bunul vândut să fie preluat cât mai repede de la vânzător fără ca acesta să trebuiască să își asigure propria infrastructură de transport (autovehicule specializate, personal) pentru a duce marfa la cea mai apropiată unitate poștală. În același timp și cumpărătorul va fi avantajat să i se livreze acasă produsul, decât să trebuiască să îl preia de la o unitate poștală.

Deși puțin probabil, atât legea specială privind serviciile poștale cât și Codul de procedură penală admite posibilitatea ca o persoană fizică să fie autorizată în domeniul serviciilor poștale, caz în care și aceasta poate fi obligată prin mandatul emis de judecătorul de drepturi și libertăți să rețină și să predea corespondența unei persoane. În condițiile în care traficul devine din ce în ce mai intens în marile orașe ale țării, nu trebuie excluse serviciile de curierat desfășurate de o persoană fizică cu condiție fizică bună, care să se deplaseze pe bicicletă pentru a livra mai rapid scrisori sau pachete mici pentru diverse firme.

III. CORELAȚIA DINTRE REȚINEREA, PREDAREA ȘI PERCHEZIȚIONAREA TRIMITERILOR POȘTALE ȘI ALTE PROCEDEE PROBATORII

Noțiunea de corespondență trebuie să fie înțeleasă și în contextul altor procedee probatorii prevăzute de Codul de procedură penală prin care se pot obține obiecte sau înscrisuri. În această privință, așa cum vom vedea, metoda specială de cercetare se aseamănă cu percheziția domiciliară sub aspectul gravității afectării drepturilor persoanei dar și a în privința modalității de punere în executare. Aceeași rațiune o diferențiază de procedura predării obiectelor, înscrisurilor sau datelor informatice prevăzută de art. 170 C.pr.pen., procedeu probatoriu care nu afectează într-o asemenea măsură drepturile persoanei.

---

aflată pe teritoriul acesteia;

d) serviciul de trimitere recomandată având ca obiect trimiteri poștale interne și internaționale în greutate de până la 2 kg (inclusiv) prevăzute la lit. a);

e) serviciul de trimitere cu valoare declarată având ca obiect:

1. trimiteri poștale interne și internaționale în greutate de până la 2 kg (inclusiv) prevăzute la lit. a);

2. colete poștale interne și internaționale în greutate de până la 10 kg (inclusiv);

3. colete poștale cu limite de greutate între 10 și 20 kg expediate din afara teritoriului României către o adresă aflată pe teritoriul acesteia;

f) colectarea, sortarea, transportul și livrarea cecogramelor interne și internaționale.

Măsura de cercetare are în vedere orice trimitere poștală, nu numai scrisorile, situație care impune detalierea posibilității folosirii alternative a procedurii ridicării de obiecte înscrisuri sau date informatice. În cazul obiectelor transmise prin servicii poștale – colete sau pachete mici – care conțin un obiect, apreciem că odată deschise, conținutul acestora – un obiect – va putea fi supus procedeului probatoriu prevăzut de art. 170 C.pr.pen. Secretul corespondenței apără, în principal, trimiterea poștală în sensul de capsulă sau recipient care poate purta în interiorul său orice bun sau mesaj. Această capsulă este protejată sub aspectul integrității sale și a secretului conținutului său pe tot timpul cât aceasta se află în circuitul său, dar și după ce a fost primită de destinatar. Textul art. 147 alin. 1 C.pr.pen. nu impune condiția ca trimiterile poștale să fie în tranzit ci acestea pot fi deja primite de destinatar.

În cazul obiectelor primite prin serviciile poștale se va putea dispune predarea în temeiul art. 170 C.pr. pen. deoarece procedeul probatoriu impune identificarea obiectului care urmează a fi predat, astfel că nu se mai discuta despre respectarea secretului corespondenței cât timp organele de urmărire penală cunosc conținutul coletului și formulează o ordonanță prin care solicită acest bun. Nu va fi legală o măsură prin care obiectul supus predării este definit ca un colet sau pachet mic primit de o anumită persoană, întrucât s-ar eluda în mod nelegal procedura prevăzută de art. 147 C.pr.pen. și s-ar încălca secretul corespondenței. Or, așa cum am arătat deja, Codul de procedură penală conferă o protecție sporită acestui drept prin abilitarea judecătorului de drepturi și libertăți să dispună asupra măsurii. Pe de altă parte, în cazul procedurii predării de obiecte, înscrisuri sau date informatice organul de urmărire penală (sau instanța) va fi în măsură să dispună asupra măsurii deoarece este vizată doar proprietatea în cazul obiectelor.

Toate cele arătate mai sus sunt relevante în cazul coletelor și pachetelor mici deja primite, întrucât în cazul în care vorbim de corespondență care urmează să fie trimisă ori este în circuitul poștal se va putea utiliza numai procedura reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale.

În cazul unor scrisori – trimiteri de corespondență în sensul art. 2 pct. 11 din O.U.G. nr. 13/2013 privind serviciile poștale - aparent, s-ar putea ajunge la concluzia că orice scrisoare primită și deschisă este o specie de înscris și să cadă sub incidența dispozițiilor art. 170 C.pr.pen. fiind posibil ca organul de urmărire penală (sau instanța) să dispună predarea acesteia. Spre deosebire de coletele și pachetele mici care pot conține obiecte, trimiterile de corespondență vor conține un mesaj scris al cărui conținut nu este, de regulă, cunoscut de organele de urmărire penală. În măsura în care ar cunoaște că o persoană deține o scrisoare care ar putea constitui un mijloc de probă în procesul penal, organul de urmărire penală ar trebui să individualizeze scrisoarea în ordonanță pentru a fi considerată ca înscris. În cazul trimiterilor de corespondență nu este posibil din punct de vedere lingvistic să se găsească o formulă prin care organul de urmărire penală să se refere la o scrisoare decât ca scrisoare, astfel că nu poate fi întrebuințat procedeul prevăzut de art. 170 C.pr.pen. deoarece nelegalitatea lui ar fi una manifestă.

Alături de problema semantică, chiar dacă, printr-o situație specială organul de urmărire penală ar avea o copie a scrisorii primite de suspect, inculpat sau terț, tot nu este posibilă întrebuințarea procedeului probatoriu prevăzut de art. 170 C.pr.pen. deoarece ar reprezenta o încălcare ilicită a secretului corespondenței pentru care organul de urmărire penală nu are o încuviințare a judecătorului de drepturi și libertăți. Încălcarea secretului corespondenței va produce efecte asupra persoanei din momentul în care va fi obligată să predea scrisorile sale, indiferent dacă procurorul va fi cunoscut conținutul mai înainte deoarece din perspectiva persoanei situația va fi egală și vătămarea se va produce.

Așa cum s-a arătat în doctrină, funcția de instrucție deținută de judecătorul de instrucție din perioada interbelică s-a transformat într-o formă de instrucție modernă prin judecătorul de drepturi și libertăți care se

va pronunța asupra actelor care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei[23].

Procedura prevăzută de art. 147 C.pr.pen. pune în valoare rolul judecătorului de drepturi și libertăți de a analiza proporționalitatea măsurii de cercetare, de a pune în balanță importanța probelor, necesitatea administrării lor, gravitatea faptei cercetate cu severitatea restrângerii drepturilor fundamentale ale persoanei. Nu numai că judecătorul de drepturi și libertăți are o altă poziție față de urmărirea penală decât organele de urmărire penală dar și procedurii predării obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice îi lipsește cu desăvârșire analiza de necesitate, proporționalitate și subsidiaritate a procedeului probatoriu care este obligatorie în cazul reținerii predării și percheziționării trimiterilor poștale.

Cu toate acestea, prin predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice se pot afla informații despre trimiterile poștale ale unei persoane, în afara conținutului acestora. Ne referim aici la *metadate* (în sens general), adică acele date informatice referitoare la transmiterea unor informații, cu mențiunea că metadatele acestea se referă la o transmitere a corespondenței unei persoane. Anumite tipuri de trimiteri poștale presupun înregistrarea lor la unitatea poștală de la care se face trimiterea – coletele, scrisorile recomandate, scrisori transmise prin PrioriPost, scrisorile sau pachetele transmise prin curieri – ceea ce generează informații despre acea trimitere precum: data prezentării, expeditorul, destinatarul, tipul trimiterii, greutatea și data la care a fost primită trimiterea. În cazul în care se dorește probarea unor trimiteri anterioare sau a descoperirii persoanelor la care au fost trimise anumite scrisori sau colete, organele de urmărire penală nu sunt obligate să obțină un mandat, ele putând solicita direct furnizorului de servicii poștale date informatice relevante potrivit art. 170 alin. 2 lit. a) C.pr.pen. Considerăm că acest procedeu își are relevanța atunci când se transmit colete conținând obiecte interzise prin intermediul furnizorilor de servicii poștale, organele de urmărire penală putând descoperirii atât furnizorii persoanei cercetate cât și potențialii clienți. În acest sens, în Statele Unite ale Americii F.B.I. are posibilitatea să verifice existența și traseul oricărei trimiteri poștale, întrucât plicul în care se afla aceasta nu este protejat de al patrulea amendament la Constituția S.U.A.[24]

În privința corelației cu percheziția domiciliară, reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței se aseamănă foarte mult la nivelul severității restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei. Procedura de încuviințare a percheziției domiciliare prezintă similarități sub aspectul condițiilor care vor trebui să fie avute în vedere de judecătorul de drepturi și libertăți, fapt pentru considerăm că dacă se va proceda la efectuarea unei percheziții domiciliare, organele de urmărire penală vor fi îndreptățite să ridice toată corespondența descoperită la persoana percheziționată, să o deschidă și să rețină toate trimiterile poștale care ar putea servi ca mijloace de probă în procesul penal.

Motivăm acest lucru prin prisma identității de organ judiciar care se pronunță asupra măsurii – judecătorul de drepturi și libertăți, identitatea condițiilor de necesitate, proporționalitate și subsidiaritate și previzibilitatea descoperirii de corespondență în cursul efectuării unei percheziții domiciliare.

IV. NATURA MĂSURII – METODĂ SPECIALĂ DE CERCETARE SAU FORMĂ DE PERCHEZIȚIE?

În Codul de procedură penală, reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale este prevăzută în Capitolul IV al Titlului IV denumit *Metode speciale de supraveghere și cercetare*, astfel că legiuitorul a considerat că acest procedeu probatoriu este o specie de astfel de măsură.

Specificul acestor procedee probatorii este dependența lor de autoritatea statului, manifestată prin restrângerea drepturilor persoanei față de care se dispune folosirea metodelor speciale de supraveghere.

[23] M. Udroiu (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole,* ediția a II-a, ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 13.

[24] B. Snider, *Can police read or search through your mail?,* publicat la data de 16 aprilie 2016 pe https://blogs.findlaw.com/blotter/2014/04/can-police-read-or-search-through-your-mail.html.

Considerăm că aceste procedee probatorii sunt cele mai restrictive cu privire la viața privată a individului, motiv pentru care folosirea lor trebuie să fie văzută ca o *ultima ratio*, iar nu ca un mod comod de realizare a urmăririi penale.

Prin dispozițiile art. 138 alin. 13 C.pr.pen. se arată că vor constitui măsuri de supraveghere tehnică interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță, accesul la un sistem informatic, supravegherea video, audio sau prin fotografiere și localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice. Prin urmare, legiuitorul a considerat că procedeul probatoriu în discuție nu va putea fi încadrat ca o metodă specială de supraveghere ci va constitui o măsură specială de cercetare. Aceasta constituie o schimbare de viziune din partea legiuitorului care a modificat față de Codul de procedură penală din 1968 încadrarea acestui procedeu probatoriu într-o categorie mai largă. Anterior, se considera că reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale era o formă particulară de percheziție și nu o metodă specială de supraveghere și cercetare, deși era supusă aceleiași proceduri de încuviințare.

În opinia noastră, legiuitorul a greșit prin includerea reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale în cadrul măsurilor speciale de cercetare întrucât măsura are similarități mai mari cu formele de percheziție, în special cu percheziția domiciliară. În stabilirea naturii măsurii nu vom ține seama de procedura prin care aceasta este încuviințată întrucât aceasta nu are semnificație asupra aplicării practice a acesteia. Așa cum am arătat deja, de-a lungul timpului legiuitorul și-a schimbat optica privind organul judiciar care dispunea asupra măsurii și această împrejurare nu a dus la modificarea locului în Cod a măsurii.

Pentru stabilirea naturii măsurii, va trebui să avem în vedere modalitatea în care se va pune în executare măsura, altfel spus, cum se va realiza în mod concret procedeul probatoriu. Dacă pentru măsurile de supraveghere tehnică intervine un element tehnologic care restrânge foarte mult viața privată a unei persoane, în cazul reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale aceasta are un caracter oarecum mai restrâns deoarece presupune ca o persoană să se manifeste într-un mod tradițional – în scris. Ca atare, nu vom avea un element de noutate care să presupună tehnologii avansate sau folosirea unor tehnici aparte (precum utilizarea investigatorilor sub acoperire). În realitate, măsura de cercetare analizată pare banală, deoarece presupune obținerea corespondenței prin furnizorul de servicii poștale (ori orice altă persoană fizică sau juridică autorizată în domeniul poștal) și deschiderea acesteia pentru a-i afla conținutul. Nu este necesară implicarea unor organe specializate ale statului care să își ofere concursul tehnic precum în situația interceptării comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță.

O formă evoluată a acestei măsuri o reprezintă livrarea supravegheată care reprezintă mai mult decât o percheziție ci însăși urmărirea unui transport de către organele de urmărire penală, inclusiv transfrontalier.

Credem că denumirea aleasă de legiuitor pentru această măsură de cercetare este criticabilă ca urmare a caracterului prea detaliat al enumerării operațiunilor care vor fi efectuate în detrimentul elementului esențial: percheziționarea trimiterilor poștale. În cazul oricărui procedeu probatoriu organele de urmărire penală vor trebuie să realizeze acte prin care să pregătească logistic desfășurarea procedeului. Așa cum vom vedea, reținerea și predarea corespondenței sunt acțiuni simple care nu sunt realizate de organele de urmărire penală și nu reprezintă o atingere veritabilă la secretul corespondenței. În schimb, acțiunea de percheziționare se poate realiza numai de către organele de urmărire penală și prin aceasta se aduce atingere secretului corespondenței. Or, este evident că pentru a se realiza percheziționarea corespondenței aceasta trebuie să fie în posesia organelor de urmărire penală.

Un alt argument în sensul naturii măsurii ca formă de percheziție este însăși folosirea cuvântului *percheziție* în denumirea măsurii, ceea ce face cu atât mai inexplicabilă alegerea legiuitorului de a nu încadra în Cod această măsură ca o formă de percheziție.

De aceea, considerăm că *de lege ferenda* se impune ca măsura să fie trecută înapoi între formele de

percheziție prevăzute de Cod și să fie redenumită percheziționarea trimiterilor poștale.

V. CONDIȚIILE LEGALE PENTRU ÎNCUVIINȚAREA REȚINERII, PREDĂRII ȘI PERCHEZIȚIONĂRII TRIMITERILOR POȘTALE

Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale, asemenea celorlalte metode speciale de supraveghere sau cercetare, presupune restrângerea drepturilor și libertăților persoanei vizate de acest procedeu probatoriu, motiv pentru care legea condiționează folosirea acestuia numai când sunt îndeplinite anumite condiții și cu garantarea respectării proporționalității între interesul public și interesul persoanei. S-a arătat în literatura de specialitate că se impune menținerea unui echilibru just între protejarea vieții private și necesitatea unei lupte eficace contra anumite tipuri de criminalitate gravă[25] astfel că folosirea acestei măsuri de cercetare este, asemenea oricărei metode de supraveghere tehnică, condiționată de încuviințarea prealabilă a judecătorului de drepturi și libertăți. Legiuitorului a fost ferm în respectarea vieții private a persoanei, prin includerea respectării acestei valori ca un principiu fundamental al procesului penal, fiind prevăzut de art. 11 alin. 2 C.pr.pen. cât și prin subordonarea folosirii metodelor de supraveghere tehnică unor condiții foarte stricte[26].

Necesitatea încuviințării procedeului probatoriu servește un dublu scop, cel de a conferi organelor de urmărire penală puteri sporite în activitatea de administrare a probelor și cel de a garanta legalitatea administrării probei.

Organul competent să dispună asupra folosirii măsurilor de supraveghere tehnică și, în consecință și asupra accesului la un sistem informatic, este *judecătorul de drepturi și libertăți* ca regulă. În mod excepțional, *procurorul,* potrivit art. 147 alin. 4 C.pr.pen., va putea dispune limitat, pentru o durată de maximum 48 de ore și cu controlul ulterior al judecătorului de drepturi și libertăți reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale. Această din urmă procedură a fost considerată în mod corect ca fiind neconstituțională[27] raportat la dispozițiile art. 21 alin. 3 din Constituție, aspect care va fi reluat în prezentul articol.

Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale se va putea încuviința numai dacă sunt îndeplinite condițiile cumulative prevăzute de art. 147 alin. 1 C.pr.pen. Mai înainte de orice condiție prevăzută expres de lege, este necesar să fi fost începută urmărirea penală pentru o faptă prevăzută de legea penală. Această condiție reiese din faptul că începerea urmăririi penale este actul procesual care creează întreg cadrul pentru desfășurarea activităților de urmărire penală, inclusiv administrarea probelor.

Prima condiție specială pentru acest procedeu probatoriu este existența unei *suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni*. Prevederea acestei condiții este inutilă și reprezintă o lipsă de inspirație din partea legiuitorului care a vrut să facă o distincție între această măsură de cercetare și supravegherea tehnică. În cazul condiției similare prevăzute pentru supravegherea tehnică la art. 139 alin. 1 lit. a) C.pr.pen. trebuie ca infracțiunea care se pregătește sau care s-a săvârșit să aibă o anumită gravitate și să fie dintre cele indicate la art. 139 alin. 2 C.pr.pen. În realitate, condiția prevăzută de art. 147 alin. 1 lit. a) este inutilă deoarece orice procedeu probatoriu se va dispune numai atunci când există o suspiciune rezonabilă privind pregătirea săvârșirii sau săvârșirea unei infracțiuni, întrucât din coroborarea art. 305 alin. 1 C.pr.pen. cu art. 294 alin. 3 C.pr.pen. rezultă că începerea urmăririi penale se va dispune în toate cazurile în care există o suspiciune rezonabilă privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și din actul de sesizare nu rezultă vreun caz de împiedicare dintre cele prevăzute de art. 16 C.pr.pen. Or, dacă în cazul în care pentru orice infracțiune sesizată se va dispune începerea urmăririi penale, înseamnă că pentru orice procedeu probatoriu trebuie să fie

[25] Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală, Partea Generală*, Vol II, ed. C.H. Beck, București 2012, p. 209.

[26] *Ibidem*.

[27] Gh. Mateuț, *Observații critice privind noua reglementare a supravegherii tehnice într-o prezentare comparativă,* în „Caiete de Drept penal", nr. 3/2015, p. 31-32.

existe o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, indiferent de gravitatea acesteia.

Cu această ocazie, trebuie să observăm că numai în cursul urmăririi penale se poate folosi această măsură de cercetare, legiuitorul renunțând la posibilitatea folosirii sale în cursul judecății, fapt care este în conformitate cu modul în care se desfășoară procesul penal în prezent.

A doua condiție care se impune a fi îndeplinită este cea privitoare la *proporționalitatea măsurii cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale*. Această condiție este prevăzută de art. 147 alin. 1 lit. b) C.pr.pen. și se impune a fi analizată de judecătorul de drepturi și libertăți prin prisma criteriilor prevăzute de textul de lege: *particularitățile cauzei*, *importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii*.

Proporționalitatea trebuie analizată prin raportare la gravitatea restrângerii secretului corespondenței și dreptului persoane la viață privată, judecătorul de drepturi și libertăți trebuind să constate că nu va exista o disproporție între acțiunile statului și dreptul persoanei de a-i fi protejate aceste drepturi. În analiza proporționalității va trebui să se aibă în vedere dacă se solicită o măsură de cercetare care să afecteze întreaga corespondență a persoanei, în special dacă aceasta nu este bănuită de săvârșirea unei infracțiuni ci este un terț care primește corespondență pentru suspect sau inculpat. În atare situație, va fi preferabil ca judecătorul de drepturi și libertăți să autorizeze reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale care provin numai de la o anumită persoană către terț.

De plano judecătorul de drepturi și libertăți nu ar trebui să admită percheziționarea corespondenței dintre avocat și suspect sau inculpat, și ar trebui să procedeze, din oficiu, la excluderea din sfera corespondenței supuse măsurii de cercetare a corespondenței purtate cu avocatul. Motivăm acest lucru deoarece dacă s-ar admite ca toată corespondența suspectului sau a inculpatului să fie supusă verificării, persoana care ar trebui să decidă asupra existenței unor date privind pregătirea săvârșirii de avocat a uneia dintre infracțiunile prevăzute de art. 139 alin. 2 C.pr.pen. ar fi organul de urmărire penală, ceea ce nu este permis în condițiile în care numai judecătorul trebuie să decidă asupra autorizării măsurii de cercetare. Altfel spus, numai judecătorul de drepturi și libertăți ar putea decide asupra măsurii. A considera altfel, ar conduce la încălcarea competenței funcționale ale judecătorului de drepturi și libertăți, în plus, ar exista pericolul să se încalce și competența după calitatea persoanei întrucât dispoziția asupra unei asemenea măsuri privind un avocat ar reveni judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul Curții de Apel.

Prin *particularitățile cauzei* vom înțelege acele împrejurări specifice unei anumite cauze penale care vor impune utilizarea supravegherii tehnice pentru soluționarea cauzei deoarece un altfel de mijloc nu ar fi propice pentru a stabili starea de fapt. De exemplu, în cazul infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat prevăzută de art. 367 C.pen. poate fi necesară măsura raportat la particularitățile cauzei constând în necesitatea de a obține conținutul trimiterilor unor colete transmise între membrii grupului. Într-o asemenea situație, este posibil ca administrarea probelor să nu poată fi făcută prin audierea persoanelor.

Prin importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute înțelegem contribuția pe care o pot avea informațiile sau probele obține pentru stabilirea împrejurărilor esențiale ale cauzei. Proporționalitatea trebuie stabilită raportat la utilitatea probei ce urmează a fi obținută și în funcție de împrejurarea concretă care se urmărește a se dovedi.

Gravitatea infracțiunii presupune, în opinia noastră, o analiză a pericolului social concret pe care îl presupune săvârșirea infracțiunii care face obiectul urmăririi penale. Deși gravitatea unei infracțiuni se manifestă în limitele de pedeapsă prevăzute de lege, ca pericol social abstract[28], considerăm că acest criteriu a fost avut în

[28] M. Basarab, Drept penal, Partea Generală, Vol I, Ediția a IV-a, ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 140.

vedere de legiuitor în privința măsurii de cercetare.

A treia condiție impusă de Codul de procedură penală pentru încuviințarea măsurii de cercetare este *necesitatea procedeului probator* pentru obținerea probei. Cu alte cuvinte, condiția se referă la *subsidiaritatea*[29] măsurilor de supraveghere tehnică față de orice alt procedeu probatoriu. Această condiție este prevăzută în cuprinsul art. 147 alin. 1 lit. c) C.pr.pen. și limitează folosirea reținerea, predării și percheziționării trimiterilor poștale cu excepția cazurilor în care *probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare*. În realitate există două situații prevăzute în care se poate considera ca fiind necesară autorizarea măsurii de cercetare: imposibilitatea (absolută sau relativă) obținerii probelor în alt mod și existența unui pericol pentru siguranța persoanei sau a unor bunuri de valoare.

În prima situație, necesitatea este determinată de imposibilitatea obținerii probei în orice alt mod, adică prin utilizarea unui alt procedeu probatoriu ori obținerea probei prin utilizarea unui alt mijloc de probă ar aduce serioase impedimente anchetei. Prin această prevedere legiuitorul subliniază faptul că în cursul urmăririi penale trebuie folosite ca regulă alte mijloace mai puțin intruzive dacă ele sunt apte să conducă la aceleași rezultate[30]. Considerăm că simpla celeritatea a desfășurării procesului penal nu poate justifica apelarea la măsuri de cercetare care restrâng drepturile și libertățile cetățenești ca o soluție pentru obținerea facilă de probe. Sensul dispozițiilor legale privind autorizarea măsurii fiind cel de utilizare a acestor mijloace doar în situația în care proba s-ar obține în condiții dificile, printr-un efort deosebit al organelor de urmărire penală. În această din urmă situație, se impune ca obținerea probei să fie o certitudine pentru organul de urmărire penală, deoarece nu se poate admite folosirea unor astfel de mijloace în speranța obținerii unei eventuale probe, sau a descoperirii vreunei infracțiuni.

Cea de-a doua situație prevede utilizarea reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale în cazul în care există un *pericol pentru siguranța persoanelor sau pentru unele bunuri de valoare*. Necesitatea este dată de însăși valoarea socială ocrotită de infracțiunea care se urmărește a fi săvârșită. Spre deosebire de supravegherea tehnică, este greu de imaginat cum autorizarea acestei măsuri de cercetare ar putea înlătura un asemenea pericol deoarece conținutul trimiterilor poștale va fi cunoscut organelor de urmărire penală cu întârziere, mai ales dacă trimiterea sau primirea se facă într-o altă localitate decât cea în care își are sediul organul de urmărire penală. În cazul supravegherii tehnice este posibilă urmărirea în timp real a persoanei astfel că este probabil ca organele de urmărire penală să intervină în timp util pentru salvgardarea siguranței unei persoane sau pentru salvarea unui bunuri de valoare.

Includerea, fără rost, a acestei condiții este detrimentală pentru autorizarea măsurii de cercetare întrucât impune procurorului să motive existența unei situații improbabile față de efectul pe care l-ar putea avea măsura.

VI. DESPRE PROCEDURA AUTORIZĂRII MĂSURII REȚINERII, PREDĂRII ȘI PERCHEZIȚIONĂRII TRIMITERILOR POȘTALE

În mod asemănător altor elemente procedurale din cadrul acestui procedeu probator, legiuitorul a ales să împrumute un număr semnificativ de prevederi în cazul reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale. O parte dintre acestea, așa cum am văzut în cazul condițiilor, sunt impropriu utilizate și creează mai multă confuzie în etapa obținerii mandatului prin care se autorizează această măsură de cercetare.

Potrivit art. 147 alin. 3 C.pr.pen. dispozițiile art. 140 C.pr.pen. se vor aplica corespunzător, fapt care semnifică împrumutarea procedurii de autorizare de la măsurile de supraveghere tehnică.

---

[29] Gh. Mateuț, *Observații critice..., precit., p. 24.*

[30] M. Udroiu, O. Predescu, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român,* ed. C.H. Beck, București 2008, p. 829.

Pentru a se dispune reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale este necesar ca procurorul să întocmească o cerere în acest sens, în care să fie cuprinse toate elementele legale prevăzute de art. 140 alin. 2 C.pr.pen. pe care să o transmită judecătorului de drepturi și libertăți. Competența revine judecătorului de drepturi și libertăți din cadrul instanței competente să judece cauza în primă instanță sau din cadrul instanței corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care a formulat cererea.

În privința încuviințării supravegherii tehnice de către *judecătorul de drepturi și libertăți* procedura este prevăzută de art. 140 C.pr.pen. și impune, mai întâi, verificarea de către acest organ judiciar a respectării condițiilor prevăzute de art. 147 alin. 1 C.pr.pen.

Această verificare se face pe baza cererii depuse de către procuror și în urma verificării dosarului cauzei, care va fi înaintat de către procuror împreună cu cererea prin care solicită să se dispună supravegherea tehnică. În cuprinsul cererii, procurorul trebuie să includă toate elementele prevăzute de art. 140 alin. 2 C.pr.pen.[31]

Judecarea cererii formulate de procuror are loc în aceeași zi cu formularea ei, în camera de consiliu, fără citarea părților și cu prezența obligatorie a procurorului. Soluțiile pe care le poate pronunța judecătorul de drepturi și libertăți sunt fie respingerea cererii, fie admiterea ei.

Respingerea cererii se va dispune conform art. 140 alin. 5 C.pr.pen., atunci judecătorul de drepturi și libertăți va respinge în totalitate cererea procurorului fie ca inadmisibilă fie ca nefondată.

În cazul oricărei dintre soluții adoptate de către judecătorul de drepturi și libertăți, aceasta nu va putea fi supusă niciunei căi de atac, însă, procurorul va fi îndreptățit să formuleze o nouă cerere de încuviințare, în cazul respingerii, dacă vor fi îndeplinite cerințele prevăzute de art. 140 alin. 8 C.pr.pen. Formularea unei a doua cereri de încuviințare a reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale va putea fi făcută numai în măsura în care au apărut sau s-au descoperit fapte sau împrejurări noi, necunoscute la momentul soluționării cererii anterioare. Considerăm că această condiție nu trebuie să fie considerată una formală, ea trebuind să fie verificată în mod temeinic de către judecătorul de drepturi și libertăți, raportat la starea de fapt descrisă în cuprinsul primei cereri de încuviințare. Astfel, nu va putea constitui *descoperirea unei fapte noi* simpla schimbare a încadrării juridice, deoarece în această situație starea de fapt rămâne aceeași, doar semnificația sa juridică este schimbată.

Pentru ca faptele și împrejurările noi să poată justifica formularea unei noi cereri de încuviințare este necesar ca acestea să nu fi fost cunoscute de judecătorul de drepturi și libertăți la soluționarea primei cereri de încuviințare. Semnificația acestei prevederi este bazată pe faptul că dacă faptele sau împrejurările erau cunoscute de către judecătorul de drepturi și libertăți la momentul în care a respins prima cerere de încuviințare, acesta le-a avut în vedere atunci când dispus respingerea cererii.

În cazul admiterii cererii, judecătorul de drepturi și libertăți va dispune numai asupra persoanelor față de care s-a propus măsura, cu indicarea tipului de trimiteri poștale care sunt supuse măsurii: primite sau trimise. Această mențiune o socotim obligatorie deoarece constituie o mai bună protejare a secretului corespondenței dacă nu vor fi urmărite toate trimiterile poștale și să se ajungă la obținerea unor trimiteri care să nu aibă relevanță cu cauza. *De lege ferenda* considerăm că legiuitorul trebuie să prevadă expres această obligație în cadrul procedurii de încuviințare a măsurii de cercetare.

O metodă mai bună de acțiune ar fi dacă procurorul ar reuși să contureze un cerc de persoane între care există o corespondență pe care o consideră utilă cauzei și doar trimiterile poștale dintre aceste persoane să fie supuse măsurii.

[31] Conform acestui articol, cererea trebuie să cuprindă: numele sau alte date de identificare a persoanei împotriva căreia se dispune măsura, dacă sunt cunoscute, indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, indicarea faptei și a încadrării juridice, motivarea caracterului proporțional și subsidiar al măsurii.

Admiterea cererii se face prin încheierea judecătorului de drepturi și libertăți care va proceda la emiterea imediată a mandatului de reținere, predare și percheziționare a trimiterilor poștale, întocmind în mod obligatoriu o minută. Măsura poate fi dispusă pentru o perioadă maximă de 30 de zile, însă, conform art. 144 C.pr.pen. poate fi prelungită, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile. Totodată, conform art. 147 alin. 9 C.pr.pen. durata totală a măsurilor de supraveghere tehnică cu privire la aceeași persoană nu poate depăși 6 luni.

După admiterea cererii procurorului, judecătorul de drepturi și libertăți emite, conform art. 140 alin. 5 C.pr.pen., un mandat care trebuie să cuprindă mai multe elemente cuprinse și în încheierea de admitere a cererii, motiv pentru care le vom aborda unitar.

Elementele comune care nu pun probleme deosebite sunt cele privind *denumirea instanței*, *data, ora și locul emiterii*, *numele prenumele* și *calitatea persoanei care a dat încheierea și a emis mandatul*, *semnătura judecătorului și ștampila instanței*. Un alt element comun care nu ridică probleme este perioada pentru care se dispun măsurile de supraveghere tehnică, aceasta putând fi de maxim 30 de zile.

Alături de acestea, în cuprinsul art. 140 alin. 5 lit. e) teza a II-a C.pr.pen., legiuitorul a prevăzut că este obligatorie menționarea *scopului* pentru care s-a încuviințat măsura. În opinia noastră, aceste element este inutil în cuprinsul unui mandat de reținere, predare și percheziționare a trimiterilor poștale, fiind vorba de un procedeu probatoriu, scopul măsurilor de supraveghere tehnică este subînțeles, la fel ca în cazul oricărui procedeu probator.

În mod excepțional și cu controlul ulterior al judecătorului de drepturi și libertăți, Codul de procedură penală permite procurorului să autorizeze temporar pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de ore reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale.

Această prevedere este una excepțională putând fi utilizată de procuror numai atunci când sunt întrunite condițiile stricte ale art. 147 alin. 4 C.pr.pen. măsura fundamentându-se pe urgența efectuării actului. Urgența impune procurorului să procedeze direct la autorizarea supravegherii tehnice ca urmare a faptului că nu există timpul necesar pentru parcurgerea procedurii ordinare în fața judecătorului de drepturi și libertăți.

Procedura autorizării de către procuror a procedurii este prevăzută în mod analog celei din cazul supravegherii tehnice. Motivul pentru menținerea acestei instituții este găsirea unei soluții pentru acele situații în care procedura ordinară ar duce la pierderea momentului operativ și s-ar pierde oportunitatea de a obține anumite probe. În doctrina recentă, s-a arătat că deși instituția autorizării temporare de către procuror a unor măsuri a rămas neschimbată, ca urmare a modificării fundamentale a procesului penal, dispozițiile art. 141 C.pr.pen. (*mutatis mutandis* și ale 147 alin. 4 C.pr.pen.) sunt neconstituționale raportat la art. 21 alin. 3 din Constituție, având în vedere că *procurorul nu prezintă garanții suficiente de independență și imparțialitate pentru luarea unor măsuri prin care se aduce atingere gravă drepturilor și libertăților persoanei*[32]. În același timp, se arată, în mod corect, că instituția judecătorului de drepturi și libertăți a fost creată pentru a soluționa probleme urgente[33], inclusiv dispunerea întrebuințării metodelor speciale de supraveghere, iar dispozițiile art. 141 C.pr. pen. dă prerogative identice procurorului, contrar principiului separării funcțiilor judiciare în procesul penal.

Așa cum am arătat, specificul autorizării de către procuror a măsurii este urgența, or Noul Cod de procedură penală a creat deja un organ care să soluționeze chestiunile urgente care țin de restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei: judecătorul de drepturi și libertăți.

Considerăm că dintre toate măsurile speciale de supraveghere sau cercetare, reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale este cea mai puțin susceptibilă caracterului de urgență la care se referă

[32] Gh. Mateuț, *Observații critice..., precit.*, p. 31.
[33] *Idem,* p. 32.

legiuitorul. Așa cum am menționat mai sus, măsura de cercetare nu este aptă să furnizeze probe în timp real ci impune punerea ei în executare de către un furnizor de servicii poștale care să trebuiască să fie încunoștințat. Aplicarea considerentului de urgență presupune ca procurorul să cunoască despre actul de primire sau trimitere a unei scrisori, colet sau altă formă de corespondență, astfel că este posibilă utilizarea unor metode alternative pentru a se obține proba. În special în cazul trimiterilor poștale, procurorul va putea să apeleze la metoda specială de cercetare a livrării supravegheate prevăzute de art. 151 C.pr.pen. care se va autoriza prin ordonanța acestuia, fără a fi nevoie de un act din partea judecătorului de drepturi și libertăți. În mod evident, livrarea supravegheată nu va fi compatibilă cu urmărirea penală a oricărei infracțiuni, însă în cazul unor infracțiuni mai puțin grave, credem că oricum procurorul nu va putea să justifice subsidiaritatea măsurii în fața judecătorului de drepturi atunci când se va proceda la confirmarea măsurii.

Pentru autorizarea temporară a reținerii, predării și percheziționării corespondenței vor trebui respectate condițiile generale despre care am discutat anterior, dar și condiții specifice, similare autorizării măsurilor de supraveghere tehnică pentru o durată de maximum 48 de ore (art. 141 C.pr.pen.). Astfel, pe lângă caracterul urgent, art. 147 alin. 4 C.pr.pen. adaugă drept condiții *întârzierea substanțială a cercetărilor, pierderea, alterarea sau distrugerea probelor ori ar pune în pericol siguranța victimei sau a altor persoane.*

În privința întârzierii substanțiale a cercetărilor considerăm că legiuitorul a impus o condiție care nu se justifică raportat la durata relativ scurtă de timp în care se poate obține un mandat de la judecătorul de drepturi și libertăți, astfel simplul motiv că cercetarea ar fi întârziată cu o zi sau două nu considerăm că poate constitui motiv suficient.

În cazul pierderii alterării sau distrugerii probelor considerăm măsura de cercetare ar putea fi *in abstracto* justificată, însă avem dubii cu privire la caracterul ei subsidiar, în condițiile în care se presupune că procurorul are cunoștință despre o trimitere poștală anume și dorește să o obțină.

Cea de-a treia situație prevăzută de lege este atunci când obținerea întârziată a mandatului de supraveghere tehnică ar pune în pericol siguranța victimei sau a altor persoane. Singura situație pe care ne-o putem imagina că s-ar justifica ar fi dacă trimiterea poștală ar conține ceva vătămător pentru persoana care o primește și s-ar impune oprirea punerii în pericol a vieții victimei. În condițiile acestea, credem că este mai facil ca organele de urmărire penală să procedeze la anunțarea victimei și în asigurarea siguranței sale prin alte mijloace decât să folosească o metodă atât de ineficientă din punct de vedere al rapidității aplicării sale. Legiuitorul nu a adaptat condițiile la specificul măsurii, procedând la copierea dispozițiilor art. 141 C.pr.pen. Ipotetic vorbind, pentru ca procurorul să autorizeze măsura va trebui să cunoască mai multe elemente: că trimiterea poștală există, că reprezintă un pericol pentru viața victimei sau altei persoane și să cunoască (cel puțin generic) cine ar putea fi destinatarul trimiterii. În aceste condiții, ar fi aplicabile condițiile de autorizarea livrării supravegheate prevăzute de art. 151 alin. 2 C.pr.pen.

Autorizarea de către procuror a reținerii predării și percheziționării trimiterilor poștale se dispune prin ordonanță, aceasta trebuind să conțină toate elementele prevăzute de art. 140 alin. 5 C.pr.pen., adică să aibă un conținut identic cu mențiunile obligatorii din mandatul și încheierea care se emit, în procedura obișnuită, de judecătorul de drepturi și libertăți.

Conform art. 141 alin. 3 C.pr.pen. procurorul are obligația ca în termen de cel mult 24 de ore de la expirarea măsurii să sesizeze judecătorul de drepturi și libertăți competent în vederea *confirmării măsurii* înaintând un proces-verbal de redare rezumativă a activităților de supraveghere tehnică efectuate și dosarul cauzei. Cu această ocazia, procurorul poate să ceară dispunerea în continuarea a măsurii de cercetare în condițiile art. 140 C.pr.pen, putând, dealtfel, formula această cerere și separat.

Judecătorul de drepturi și libertăți, fiind sesizat de procuror în vederea conformării măsurii de cercetare, are posibilitatea de a *infirma* sau *confirma* supravegherea tehnică efectuată în baza autorizației emise de procuror.

În situația în care judecătorul de drepturi și libertăți va constata că au fost încălcate dispozițiile art. 147 alin. 4 C.pr.pen. privind autorizarea de către procuror a reținerii, predării și percheziționării corespondenței, acesta va infirma măsura și va dispune distrugerea probelor obținute. Față de această încheiere procurorul nu se poate exercita nicio cale de atac, fiind obligat să procedeze la distrugerea probelor obținute, consemnând operațiunea într-un proces-verbal. Cu toate acestea, asta nu va însemna distrugerea trimiterii poștale ci va conduce la restituirea acestora la destinatar.

În cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți va aprecia că autorizarea măsurilor de supraveghere tehnică dispusă de procuror s-a făcut în conformitate cu prevederile art. 147 alin. 4 C.pr.pen. va proceda la *confirmarea măsurii* prin încheiere.

VII. PUNEREA ÎN EXECUTARE A REȚINERII, PREDĂRII ȘI PERCHEZIȚIONĂRII TRIMITERILOR POȘTALE

Spre deosebire de măsurile de supraveghere tehnică, reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale va presupune concursul unui furnizor de servicii poștale în vederea executării unei componente a măsurii, urmând ca organele de urmărire penală să procedeze la descoperirea conținutul corespondenței.

După ce judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra încuviințării măsurii și emite mandatul de reținere, predare și percheziționare a trimiterilor poștale procurorul va proceda la transmiterea acestui mandat către fiecare furnizor de servicii poștale utilizat de suspect, inculpat sau altă persoană supusă măsurii. Nu va fi necesar să emită o ordonanță privind punerea în executare a măsurii, fiind suficientă transmiterea mandatului și indicarea modalității în care se va face predarea către procuror a corespondenței.

Potrivit art. 147 alin. 5 C.pr.pen. *unitățile poștale sau de transport și orice alte persoane fizice sau juridice care efectuează activități de transport sau transfer de informații sunt obligate să rețină și să predea procurorului scrisorile, trimiterile poștale ori obiectele la care se face referire în mandatul dispus de judecător sau în autorizația emisă de procuror.* Această dispoziție legală se coroborează cu art. 4 alin. 1 din O.U.G. nr. 13/2013 privind serviciile poștale unde se arată că *reținerea, deschiderea sau divulgarea conținutului trimiterilor poștale este permisă numai în condițiile și cu procedura prevăzute de lege.*

Măsura de cercetare va presupune trei etape, care sunt prevăzute în denumirea marginală a art. 147 C.pr. pen.: *reținerea*, *predarea* și *percheziționarea*.

Prin *reținere* vom înțelege acea procedură prin care furnizorul de servicii poștale, persoana fizică sau juridică ordonată să aplice mandatul judecătorului de drepturi și libertăți va opri toată corespondența trimisă sau destinată unei anumite persoane indicate în mandat, sau a corespondenței dintre anumite persoane, potrivit dispozițiilor concrete cuprinse în mandat. Operațiunea se va desfășura oriunde ar fi surprinsă corespondența, în funcție de momentul încunoștințării venite din partea procurorului prin transmiterea mandatului.

Prin *predare* înțelegem operațiunea prin care furnizorul de servicii poștale sau persoana fizică ori juridică obligată să rețină corespondența unei persoane, transmite posesia asupra acesteia către procuror. Deși art. 147 alin. 5 C.pr.pen. menționează că toate trimiterile poștale se vor preda procurorului, credem că acestea pot fi predate oricărui organ de urmărire penală prin intermediul unei ordonanțe de delegare din partea procurorului. Față de importanța redusă a acestei operațiuni credem că legiuitorul ar fi trebui să folosească termenul de organ de urmărire penală. Deși Codul nu prevede, se va impune ca efectuarea predării să fie consemnată într-un proces verbal care să fie întocmit în dublu exemplar și care să detalieze fiecare trimitere poștală remisă, în caz contrar apreciind că probleme obținute vor trebui să fie excluse ca fiind obținute în mod nelegal.

În cadrul procedurii de cameră preliminară, este necesar ca judecătorul de cameră preliminară să poată determina proveniența probelor în procesul penal, mai ales în cazul în care acestea au un caracter strâns legat de viața privată a unei persoane – corespondență, interceptări telefonice, etc. – în caz contrar trebuind să fie

excluse deoarece nu se poate certifica proveniența lor. Ceea ce remarcăm este că în cazul în care există dubii cu privire la proveniența unui mijloc de probă, incumbă procurorului să dovedească legalitatea obținerii probei în fața judecătorului de cameră preliminară. De aceea considerăm că în lipsa unui proces-verbal de predare a trimiterilor poștale este obligatoriu, în caz contrar neputându-se demonstra cum au fost obținute trimiterile poștale și momentul în care au fost obținute, prin raportare la momentul emiterii mandatului de reținere predare și percheziționarea a trimiterilor poștale.

Prin *percheziționare* vom înțelege acel act desfășurat de organul de urmărire penală prin care se deschide trimiterea poștală obținută și se evidențiază conținutul acesteia, urmând a se folosi conținutul acesteia ca mijloc de probă în procesul penal.

Codul de procedură penală nu ne conferă nicio sugestie privind modul în care să se realizeze percheziționarea corespondenței, motiv pentru care se impun a fi adaptate regulile tactice privind efectuarea unei percheziții.

Percheziționarea se va realiza ținându-se seama de necesitatea obținerii cât mai multor probe din analiza fiecărei trimiteri în parte. Mai înainte de deschiderea propriu-zisă a corespondenței, organul de urmărire penală trebuie să descrie fiecare trimitere în parte, să consemneze dimensiunile, greutatea acestora, să noteze particularități aparte (mâzgălituri, semne distincte, pete de substanțe, mirosuri, etc.) și să consemneze toate aceste aspecte într-un proces-verbal. Totodată, considerăm că se impune ca organul judiciar să fotografieze trimiterile poștale mai înainte de deschiderea lor, pentru a nu se contesta că trimiterea poștală a fost deschisă mai înainte de o altă persoană. În funcție de posibilitățile organului de urmărire penală, activitatea se poate și filma, înregistrarea depunându-se pe suport optic la dosarul cauzei.

Plicul sau cutia în care se află trimiterea poștală poate furniza probe dincolo de conținutul trimiterii. De pildă, în cazul unei scrisori, se obișnuiește ca rubricile expeditorului și ale destinatarului să fie scrise de mână, plicul putând servi la identificarea persoanei expeditorului în cazul în care acesta va contesta ulterior transmiterea scrisorii. Este lesne de înțeles că în cazul săvârșirii unei infracțiuni de amenințare prin intermediul unor scrisori o persoană va încerca să își ascundă identitatea și să transmită amenințările sub un pseudonim prin folosirea unei scrisori neînregistrate, prin simpla francare a ei cu un timbru și inserarea într-o cutie poștală.

Deschiderea recipientului în care se află corespondența sau obiectele trimise trebuie să se facă într-o modalitate cât mai puțin distructivă, pentru a nu fi afectat conținutul acestuia și pentru a se conserva urmele care se regăsesc pe acesta.

În cuprinsul procesului-verbal care se impune a fi încheiat pentru consemnarea activităților de percheziție se va menționa și unde și cum s-a realizat deschiderea plicului sau a coletului și cu ce instrument s-a făcut.

Imediat după deschiderea trimiterii poștale se va inventaria conținutul acesteia și se va consemna în procesul verbal, realizându-se și fotografii cu toate înscrisurile sau obiectele găsite. Toate acestea vor fi verificate pentru urme sau alte semne distinctive.

Cu această ocazie trebuie să subliniem că este necesar ca organul de urmărire penală să evalueze relevanța conținutului trimiterii poștale, în situația în care aceasta neavând legătură cu cauza procedându-se a se omite fotografierea conținutului, pentru a se proteja secretul corespondenței.

După ce s-a procedat la percheziționarea trimiterilor acestea vor fi depuse la dosarul cauzei sau la camera de corpuri delicte în funcție de natura lor și de dimensiune. Sub aspectul naturii probelor care pot rezultă din folosirea măsurii de cercetare a reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale acestea pot fi pot fi înscrisurile și mijloacele materiale de probă.

În cazul în care din conținutul trimiterilor rezultă că acestea nu au legătură cu cauza, potrivit art. 147 alin. 6 C.pr.pen. acestea se vor restitui destinatarului. Deși nu se menționează, restituirea acestora se va face prin intermediul furnizorului de servicii poștale ori a persoanei fizice ori juridice care trebuie să realizeze transportul lor, pentru a nu ridica suspiciuni în urma cărora să fie divulgate activitățile organelor de urmărire penală.

Odată cu încetarea duratei pentru care a fost încuviințată măsura de cercetare, procurorului îi va reveni obligația a de a încunoștința fiecare subiect al mandatului cu privire la măsura care a fost luată. În conformitate cu art. 147 alin. 7 C.pr.pen. în termen de cel mult 10 zile de la efectuarea măsurii de cercetare procurorul va realiza această informare în scris, indicând persoanelor că au dreptul să cunoască despre activitățile desfășurate și, implicit, corespondența care le-a fost percheziționată, după caz.

Dată fiind natura trimiterilor poștale, pentru percheziționarea corespondenței este necesar ca măsura de cercetare să fie încuviințată numai pentru una dintre persoanele implicate – expeditor sau destinatar sau față de un terț, procurorul neavând nicio obligație să informeze asupra măsurii cealaltă persoană. Apreciem că textul de la art. 147 alin. 7 nu asigură o protecție suficientă drepturilor persoanei care nu a fost subiectul unui mandat emis de judecătorul de drepturi și libertăți, *de lege ferenda* impunându-se informarea tuturor persoanelor care au fost afectate de măsură, chiar dacă nu au fost subiectul mandatului de reținere, predare și percheziționare a corespondenței.

Raportând art. 147 alin. 8 C.pr.pen. la art. 145 alin. 4 C.pr.pen. procurorul va putea să amâne motivat efectuarea informării persoanei numai în situația în care aceasta ar duce la perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale în cauză. Această amânarea are o durată maximă expusă de art. 145 alin. 5 C.pr. pen. respectiv până la terminarea urmăririi penale sau la clasarea cauzei.

VIII. REȚINEREA, PREDAREA ȘI PERCHEZIȚIONAREA TRIMITERILOR POȘTALE ALE UNUI AVOCAT

O problemă particulară în punerea în executare a măsurii de cercetare este interdicția de a o aplica corespondenței ori trimiterilor poștale dintre suspect, inculpat sau orice altă persoană vizată de măsură și avocatul acestora. Potrivit art. 147 alin. 2 C.pr.pen. este interzisă aplicarea măsurii asupra acestui tip de corespondență, cu excepția situației când avocatul săvârșește sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute la art. 139 alin. 2 C.pr.pen.

Mai înainte de a analiza aplicabilitatea acestei interdicții trebuie să înțelegem ce a înțeles legiuitorul prin calitatea de avocat în cadrul dispozițiilor art. 147 alin. 2 C.pr.pen. Potrivit art. 88 alin. 1 C.pr.pen. *avocatul asistă sau reprezintă, în procesul penal, părțile ori subiecții procesuali principali, în condițiile legii*. O asemenea prevedere nu va fi completă deoarece art. 147 C.pr.pen. permite aplicarea măsurii de cercetare și *altor persoane* care nu au nicio calitate în procesul penal, astfel că nu își pot angaja un avocat în cauza penală respectivă. Credem că prin interdicția inserată în art. 147 alin. 2 C.pr.pen. prin avocat al suspectului, inculpatului sau al unei alte persoane vom înțelege avocatul care realizează asistarea sau reprezentarea persoanei în orice cauză pe care ar avea-o aceasta, nu numai procesul penal în cadrul căruia se dispune reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței.

Aparent, prevederea din Codul de procedură penală pare clară, însă legiuitorul nu detaliază când ar trebui aceasta să fie avută în vedere: la momentul încuviințării măsurii sau la momentul punerii sale în aplicare. Răspunsul la o astfel de dilemă este că această prevedere este aplicabilă în ambele situații.

Dacă procurorul va dori să urmărească trimiterile poștale primite sau transmise de suspect inculpat sau o altă persoană cu avocatul acesteia s-ar impune ca față de avocat să existe deja începută urmărirea penală pentru una dintre infracțiunile prevăzute la art. 139 alin. 2 C.pr.pen.[34] și ca acea infracțiune să aibă legătură cu cauza

[34] Potrivit art. 139 alin. 2 C.pr.pen. Supravegherea tehnică se poate dispune în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracțiunilor privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, de trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, de spălare a banilor, de falsificare de monede, timbre sau de alte valori, de falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare

în care se dispune măsura de cercetare. Ca atare, avocatul va deveni una dintre persoanele față de care se ia măsura și se va impune ca judecătorul de drepturi și libertăți din cadrul instanței competente să se pronunțe asupra măsurii. Dacă procurorul formulează propunerea de încuviințare a măsurii fără să indice judecătorului de drepturi și libertăți că se efectuează o urmărire penală *in rem* față de o faptă imputată unei avocat, atunci nu se va putea proceda la percheziționarea trimiterilor poștale cu acel avocat.

O altă situație este atunci când ulterior încuviințării măsurii se descoperă probe cu privire la infracțiunea care se pregătește a fi săvârșită de avocat sau care a fost săvârșită de acesta. În această situație apreciem că nu se poate trece la reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței dintre avocat și persoana față de care s-a luat măsura, fiind necesară reautorizarea măsurii față de avocat. Această concluzie rezultă din interpretarea sistematică a art. 147 C.pr.pen. întrucât interdicția privind aplicarea măsurii asupra avocatului este inserată mai înainte de dispozițiile procedurale privind încuviințarea măsurii, fapt care conduce la necesitatea autorizării măsurii în mod distinct față de avocat. Cu alte cuvinte, competența funcțională de încuviințare a măsurii rămâne întotdeauna a judecătorului de drepturi și libertăți, chiar și dacă mandatul emis de către acesta ar fi unul suficient de cuprinzător pentru a include și corespondența cu un avocat deoarece impune o nouă evaluare a condițiilor de autorizare, în special prin raportare la art. 139 alin. 2 C.pr.pen. condiție care nu este prevăzută în cazul reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale ale suspectului, inculpatului sau ale altor persoane.

În situația în care în cursul punerii în executare a măsurii, procurorul descoperă că s-au reținut și predat trimiteri poștale trimise sau primite de suspect, inculpat sau altă persoană față de care s-a luat măsura și avocatul acesteia nu va avea dreptul să procedeze la percheziționarea acesteia. O atare situație poate fi generată din eroarea furnizorului de servicii poștale sau din eroarea persoanei care transmite corespondența și care nu a indicat calitatea de avocat a destinatarului sau expeditorului.

Prima situație nu prezintă probleme deosebite, procurorul trebuind să restituie destinatarului corespondența nedeschisă, analog situației prevăzute la art. 147 alin. 6 C.pr.pen. Cu toate acestea, credem că se va impune o oarecare prudență din partea organului de urmărire penală, întrucât simpla declinare a unei calități de avocat nu trebuie să fie suficientă pentru a înlătura de sub măsură o anumită trimitere poștală. Această calitate va trebui să fie verificată prin accesarea tabloului avocaților și în cazul în care persoana nu are calitatea de avocat se va impune percheziționarea corespondenței. Dacă, totuși, organul de urmărire penală va deschide corespondența arătată va putea fi tras la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii de violarea secretului corespondenței prevăzută de art. 302 alin. 3 C.pen.

În cea de-a doua situație, apreciem că se va impune percheziționarea trimiterii poștale pentru a se stabili conținutul său, până în momentul în care organul de urmărire penală va constata că reprezintă o trimitere poștală desfășurată cu un avocat, moment în care va trebui să se desisteze. Nu va fi culpabil organul de urmărire penală care realizează acest act decât dacă va proceda la folosirea trimiterii poștale ca probă în procesul penal. În condițiile în care organul de urmărire penală a procedat la percheziționarea oricărei trimiteri poștale destinate sau trimise de un avocat el va fi obligat să o restituie, deîndată, destinatarului în conformitate cu art. 147 alin. 6 C.pr.pen. Mai mult decât atât, fiindcă a fost încălcat și secretul profesional dintre client și avocat[35] se impune încunoștințarea avocatului cu privire la măsura de cercetare în conformitate cu art. 147 alin. 7 C.pr. pen. chiar dacă avocatul nu era un subiect al mandatului dat de judecătorul de drepturi și libertăți. Această

electronică, contra patrimoniului, de șantaj, de viol, de lipsire de libertate în mod ilegal, de evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție și al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

[35] Potrivit art. 34 alin. 3 din Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat nu vor putea fi ascultate și înregistrate, cu niciun fel de mijloace tehnice, convorbirile telefonice ale avocatului și nici nu va putea fi interceptată și înregistrată corespondența sa cu caracter profesional, decât în condițiile și cu procedura prevăzute de lege.

lacună legislativă o putem regăsi și în cazul supravegherii tehnice, procurorul fiind obligat să încunoștințeze numai persoanele care au fost menționate în cadrul mandatului de supraveghere tehnică nu și persoanele cu care aceasta a luat legătura. Considerăm că atât în cazul supravegherii tehnice cât și în cazul reținerii, predării și percheziționării trimiterilor poștale avocatul va trebui să fie încunoștințat întotdeauna, întrucât aceste metode speciale de supraveghere și cercetare aplicate asupra sa în mod indirect pot constituit un temei pentru contestarea caracterului echitabil al procesului penal.

Percheziționarea trimiterilor poștale ale unui avocat poate reprezenta prilejul organelor de urmărire penală să afle despre strategia avocatului în apărarea clientului său, care pot periclita exercitarea unei apărări efective. Legiuitorul nu a prevăzut o procedură specială pentru încunoștințarea avocatului în situația descrisă mai sus, fiind posibil ca încunoștințarea acestuia să fie amânată în conformitate cu art. 145 alin. 4 C.pr. pen., singurul temei posibil fiind o eventuală *perturbare sau periclitare a bunei desfășurări a urmăririi penale în cauză*. Suntem ferm convinși că o asemenea situație nu poate reprezenta un impediment pentru desfășurarea urmăririi penale atât timp cât avocatului i se asigură inclusiv dreptul de a consulta dosarul cauzei. A crede altfel este a admite că așteptările unui avocat din partea organelor de urmărire penală să fie ca toate acțiunile sale să fie cunoscute prin intermediul metodelor speciale de supraveghere și cercetare, chiar și indirect printr-un mandat emis pe numele clientului său, fapt care ar pune sub semnul întrebării posibilitatea exercitării în mod neîngrădit a profesiei.

IX. CONCLUZII

Reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale reprezintă o formă particulară de percheziție, neînțeleasă în mod deplin de legiuitorul român.

Reglementarea acestei măsuri poate fi îmbunătățită prin accentuarea rolului judecătorului de drepturi și libertăți în procesul de detaliere a activităților încuviințate și în special asupra subiecților față de care se va lua măsura. Considerăm că se impune ca legiuitorul să impună restricții deoarece nu este admisibilă percheziționarea întregii corespondențe trimise sau primite de o persoană, mai ales în condițiile în care Codul de procedură penală nu prevede obligativitatea unei calități procesuale sau măcar ca persoana să fie bănuită că ar fi comis o faptă.

Totodată, asemenea supravegherii tehnice, legiuitorul trebuie să adopte măsuri pentru garantarea încunoștințării tuturor persoanelor afectate de măsură, nu numai a subiecților cuprinși în mandatul emis de judecătorul de drepturi și libertăți, precum și încunoștințarea deîndată și fără posibilitate de amânare a avocatului în cazul în care s-a procedat, în mod neintenționat, la percheziționarea trimiterilor sale.

BIBLIOGRAFIE/REFERENCES

Basarab, M. *Drept penal, Partea Generală, Vol I*, Ediția a IV-a, ed. Lumina Lex, București, 2002

Donohue, L. *The future of foreign intelligence*, Oxford University Press, New York, 2016

Krotoszynski, **R. J. Jr.**, *Privacy Revisited. A global Perspective on the Righ to Be Left Alone*, Oxford University Press, New York, 2016.

Mateuț, Gh., *Tratat de procedură penală, Partea Generală, Vol II,* ed. C.H. Beck, București 2012

Mateuț, Gh., *Observații critice privind noua reglementare a supravegherii tehnice într-o prezentare comparativă* în „Caiete de Drept penal", nr. 3/2015

Mutchler, P., Mayer, J., *MetaPhone: The Sensitivity of Telephone Metadata,* Web Policy, 12 Martie 2014, http://webpolicy.org/2014/03/12/metaphone-the-sensitivity-of-telephone-metadata/

Pop, T., *Drept procesual penal, Volumul III, Partea generală*, ed. Tipografia Națională S.A., Cluj

Snider, B., *Can police read or search through your mail?*, publicat la data de 16 aprilie 2016 pe https://blogs.findlaw.com/blotter/2014/04/can-police-read-or-search-through-your-mail.html

Tanoviceanu, I., *Curs de procedură penală română*, ed. Atelierele Grafice SOCEC & Co., București 1913

Udroiu, M.(coordonator), **Andone-Bontaș A., Bodoroncea G., Bulancea M.B., Constantinescu V., Grădinaru D., Jderu C., Kuglay I., Medeanu C., Postelnicu L., Tocan I., Trandafir A.R.**, *Codul de procedură penală Comentariu pe articole*, ed. C.H. Beck, București 2015

Udroiu, M., Predescu, O., *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, ed. C.H. Beck, București 2008